

Majrobnik in Jedvovca

Globina duše, višina sveta

Dostop: Majrobnik (Maiernigg) je turistični zaselek na skrajnem vzhodu Vrbskega jezera (Wörthersee), ob cesti, ki pelje po njegovi južni obali. Iz Celovca 5 km. Nad krajem stoji v gozdu hišica (Gustav Mahler Komponierhauschen), v kateri je znameniti skladatelj Mahler ustvaril nekaj svojih najbolj znamenitih del. Z Majrobnika je do Jedvovce (Pyramidenkogel), ki je najlepše razgledišče po južni Koroški, 17 km. Obalna cesta se v Ribnici (Reifnitz) usmeri na jug, kjer v Železnici (Schelesnitz) doseže Hodiško jezero (Keutschachersee). Od tam na desno pelje cesta na Jedvovco (850 m), na kateri stoji arhitektonska umetnina, razgledni stolp Pyramidenkogel.

Naravne lepote

Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Nov razgledni stolp na Jedvovci so postavili leta 2013.

Južna obala Vrbskega jezera je prepredena s skrivnostmi in nedostopnostmi. Od Slovencev, pretežno kmetovalcev, so jo že v času stare Avstrije pokupili premožni zasebniki in jo pozidali. Na začetku prejšnjega stoletja si je na vzhodnem robu jezera, med zelenim rtom in črnimi skalami, tik nad obalo, poraslo s trsjem in z lokvanji, dal gosposko trinadstropno letoviško vilo zgraditi tudi cesarskokraljevi ravnatelj dunajske dvorne operne hiše Gustav Mahler (1860–1911). Takrat je ravno dokončeval svojo Četrto simfonijo. V enem od pisem, ki jih je poslal iz Majrobnika, govori, da ga je prevzelo ljudsko petje iz bližnjih vasi in mu navdihnilo četrti stavek simfonije. In Mahler še piše o sladki magiji gozdov nad jezerom, gričev, ki se zdaj drzno vzpenjajo, zdaj mehko padajo drug v drugega, o premenah luči in oblakov

V enoprostorski hišici, globoko potopljeni v gozdni mir nad Vrbskim jezerom, so nastajale skladbe, ki so premogle vse zvočne razpone sto- in večglavega simfoničnega orkestra.

Mali muzej ustvarjalnosti glasbenega genija

nad jezersko gladino ... da ga navdihujejo pri skladanju, pravi, da je tu srečen. V svojem poletnem domu je bil tudi ustvarjalno ploden, bi dodali ob pogledu na kronologijo njegovih stvaritev. V poletnih mesecih 1900–1908 v Maierniggu, kakor ga označuje, napiše ali dodeluje simfonije, od četrte do osme, piše tudi ciklus Pesmi o mrtvih otrocih. Mahlerjancem po vsem svetu (ki sicer niso organizirani kot recimo kakšni rotarijanci, so pa številnejši od

njih in povezani z mogočnimi duhovnimi vezmi genialne Mahlerjeve glasbe) ob imenu Maiernigg vzdrhti srce. Vse glasbene zgodovine, vsa dolga polica knjig o Mahlerju, vse spremljevalne brošurice v zgoščenkah z Mahlerjevo glasbo so polne omemb tega krajevnega imena, njegovega vse bolj mitičnega zvena: Maiernigg. Za mahlerjance je to sveti kraj, poln človeške božanskosti. Prihajajo sem na romanje, a seveda niso kaka sekta, ki bi oznanjala novega avatarja. Njihov idol je povsod prisotna, vsakomur darežljiva, a redkim razodevna lepota. Božji prihod čutijo, kadar zbrano poslušajo Mahlerja. Slovenski ljubitelj klasične glasbe pa je še posebno vznemirjen, da je Mahler skladbe, ki spadajo v svetovni umetniški vrh, ustvaril na ozemlju, ki je v času njihovega nastajanja v celoti pripadalo njegovim koroškim rojakom.

Južno obrežje Vrbskega jezera, ki ga je angleški režiser Ken Russel v filmu *Mahler* prikazal kot romantično razviharjen, panteističen svet, v katerem se genij spopada z demoni v sebi in v njegovi ženski, je na pogled pa tudi v resnici po korotanje nežno in milo, še posebno v pomladnih ali jesenskih barvah ter meglicah. K Mahlerjevi vili na obali

se ne da priti, le s čolnom se ji da približati. Zato pa je mogoč prijeten in lahek dostop do Mahlerjeve Hišice za komponiranje v gozdu nad vilo. Ob gostišču Maiernigg, kjer je širno parkirišče, se začnejo vrstiti usmerjevalne table *Gustav Mahler Komponierhauschen*. Po desetih minutah blagega vzpona

po zaviti gozdni poti te table pripeljejo do zidane hišice sredi jase, po videzu bolj primerne za palčke kot za takega duhovnega velikana. Odprta je od 1. maja do 31. oktobra od 10. do 16. ure.

V njej je Mahler v poletnih mesecih skladal vsak dan od sedmih do enih, tu je imel blažen mir pred družino in služinčadjo doli v vili. Njegova žena Alma je zapisala v svojem dnevniku: »Vse dopoldne sem bila sama, dokler ni prišel Gustav dol iz svoje delavnice, še ves poln in srečen od svojega dela ...« Ob *Kindertotenlieder*, Pesmih o mrtvih otrocih, samospevih, ki jih je Mahler pisal na pretresljiva besedila pesnika Friedricha Ruickerta, ga je Alma rotila: »Zaboga, Gustav, ne izzivaj usode ...« zakaj imela sta dve ljubki hčerkici, ki sta se radi igrali na obrežju. Alma se je bala, da skozi moževo glasbo že proseva nesreča. Gustav pa je ni poslušal. Moral je uglasbiti te pesmi. Še več, gnan od vizij, ki jih je moral pretočiti v svojo umetnost, je v zadnjem stavku Šeste simfonije, imenovane tudi Tragična, napovedal, da ga bodo zadeli trije udarci usode. Zgodili so se: z intrigami so uničili njegov položaj na Dunaju, zbolel je za srčno boleznijo, za katero je čez nekaj let umrl, še prej pa mu je v Majrobniku za davico umrla ljubljenska, štiriletna Maria ... Ostalo mu je, tu, v Majrobniku, nezemsko upanje: *Oft denk ich, sie sind nur ausgegangen! / Bald werden sie wieder nach Hause gelangen! / Der Tag ist schön! O sei nicht bang! / Sie machen nur einen weiten Gang.* (V prostem prevodu: Često mislim, da so šli samo ven. Da se bodo kmalu spet vrnili domov. Dan je lep! Nikar se ne boj! Saj so šli

Kažipot k Mahlerjevi hiši za skladanje v Majrobniku

Pogled s stolpa na Jedvovci na jug, na Hodiško jezero, hribovje Gure in Karavanke

Razgled s stolpa na Jedvovci: vzhodna stran Vrbskega jezera. Levo spodaj je Otok (MariaWörth), kjer je bila osnovana ena prvih slovenskih far. V desnem kotu obale, čisto na koncu, je Majrobnik. Zadaj je Celovec.

samo na dolg sprehod.) Pesem ostane dolgo v poslušalčevem spominu, v tistem, ki je odprt za umetnost, še posebno če jo je kdaj slišal v presunljivi izvedbi naše mezzosopranistke Marjane Lipovšek in berlinskih filharmonikov z dirigentom Claudiom Abbadam.

Svetla edina sobica v Hišici za komponiranje, majhna, da je bilo v njej komaj dovolj prostora za klavir in kakšen nervozen korak okoli njega, je zdaj ne preveč natrpano, a vendar izčrpno razstavišče dokumentov o starem Vrbskem jezeru, faksimilov Mahlerjevih partitur in korespondence ... in glasbena dvoranica. Prijazen čuvaj vam po želji zavrti Mahlerjevo glasbo na gramofonu. »Zadnji stavek Šeste bi radi slišali? V čigavi izvedbi? Soltijevi, Bernsteinovi, Maazlovi?« Še zmeraj lahko odpreš okno, kakor ga je bil odpiral Gustav Mahler. Gozdni zrak napolni hišico, to tesno pravokotno izbo; tu so mu v duhu zrasli zvoki za tisoč glasbil in človeških glasov, ki jih je uskladil v Osmi simfoniji. Tu lahko obiskovalec mirno dočaka odsekani zaključni crescendo v Šesti, od katerega te spreletava srh, pa čeprav ga slišiš zaigranega samo na malem sonyju v tesnem prostoru. Slišiš zadnji, tretji udarec usode, kako odvrši v stoglavem orkestru, ko *tutti* kakor od svojih duš odmaknejo inštrumente. Potem v tišini zadiši po mahu in gobah v volhkem listju okoli hišice. Drevesa vršijo, kos toži. Jesen je, narava odhaja na dolg sprehod v zimsko omrtvičenje. A se bo kmalu vrnila. Dan je lep. Ne boj se. V Hišici za komponiranje je umetnikovo srečo, o kateri govori Alma, čutiti še danes. Čeprav so bile vizije temne. Zakaj vse mine, razen sreča v ustvarjanju. Ta se zmeraj vrača.

Trinajstega julija 1907 je Gustav Mahler tu zadnjič zaprl okno in klavir. Strt se je po gozdu zadnjič spustil do vile ob jezeru, kjer so njegovega otroka pripravljali za pogreb. Zaznamovan od smrti je

kmalu nato za zmeraj zapustil Vrbsko jezero. Blizu Toblacha (Dobbiaca) na Južnem Tirolskem, blizu izvira Drave, si je poiskal novo hišico za komponiranje, kjer je napisal nekaj svojih zadnjih del. Sredi Toblacha stoji izrazno močen spomenik Gustavu Mahlerju, ki ga je ustvaril slovenski akademski kipar Bojan Kunaver. Njegov kip je lep prispevek lepoti, ki na srečo, čeprav spremenljivo, od nekdaj združuje ljudi. Tak kip istega avtorja imamo tudi v Ljubljani na rečnem obrežju. Tudi v njem bronasti Mahler v visoki duhovni drži sredi banalne okolja oznanja prisotnost umetnosti.

Istega dne se je Gustav Mahler ob maši zadušnici v farni cerkvi v Hodišah nemara zazrl v kamnito ploščo, vzidano v cerkveno steno. Učenjaki niti tedaj niti pozneje, vse do današnjih časov, niso znali razložiti, kdo je skrivnostno bitje, vklesano v ploščo; kdo ga je vklesal oziroma vdolbel v peščenjak, kdo ga je otel pozabi in ga vzdal v steno in s kakšnim namenom ... kdo ustvaril to okostnjaško človeško figuro z dvignjenima rokama, ki kot da moli, kot da prosi, kot da oznanja mir. Namesto glave ima polkrog z nerazberljivim simbolom, morda križem. Podoben je številnim upodobitvam neznanih bitij, ki jih srečamo po vsem svetu in vidimo fotografirane v kupu knjig, ki se ukvarjajo z duhovnimi ali kakršnimikoli že vesoljskimi bitji. Je hodiškega človeka ustvaril Kelt? Morda karantanski Slovan? Zakaj? Zakaj s tako skrivnostnim sporočilom, da ga stroka danes ne zna razbrati? Je vklesano tako, da ga lahko razbere le srce?

Globoka izročila koroške dežele, še posebej zjedrena okoli Vrbskega jezera, imajo svoj veseli izraz tudi na bližnjem hribu Jedvovca. Njegov razgledniški sloves je ustvarila tehnika. Leta 1969 so na Jedvovci (850 m) postavili televizijski stolp, ki je bil gradbeniško čudo. Na 55 metrov visoki votli igli, ki jo je stokrat na dan prebadalo dvigalo, je bila narejena okoli 20 metrov široka razgledna plošča, nad njo pa so še za kakšnih 10 metrov v obliki piramide – od tod ime Pyramidenkogel – razvrščena tehnična nadstropja in antena. Oktobra 2012 so betonski stolp razstrelili, junija 2013 pa je na njegovem mestu že stal nov, 100 metrov visok lesen razgledni stolp istega imena. Sto metrov, lesen? Prav berete. Stolp iz lesa macesnov, raslih nad 1500 metri nadmorske višine. Arhitekta Markus Klaura in Dietmar Kaden iz Celovca sta zmagala na vseevropskem natečaju za novi stolp že leta 2007, a se je gradnja odlašala zaradi težav, uganili boste, s financami. Osem milijonov evrov naj bi se graditeljem vrnilo v 15 do 20 letih. Če bo stolp oblegalo toliko izletnikov, kot so jih našteali v prvem letu, bo investicija povrnjena v manj kot 10 letih. Stolp, ki ima zdaj

Plošča z vklesano risbo neznanega bitja iz neznanega časa na severni steni cerkve v Hodišah. Slovenska umetnostno-zgodovinska stroka jo je označila kot predromanski relief.

Osupljiv lesen razgledni stolp na Jedvovci. Arhitekta sta občutke za lepoto gibanja ženskega telesa presnovala v gradbeniško geometrijo.

tri panoramske ploščadi nad 70 metri, je največja koroška turistična atrakcija in je že razglašen za najvišji ter najlepši razgledni stolp v Evropi. Oba arhitekta je navdihnila rotacija človeškega telesa, ki svojo najvišjo gibalno lepoto doseže v plesnih korakih gracilnih baletk, katerih telesa, glave, roke in noge razvijajo svojstvena gibanja, vsako v lastnem izrazu, vendar ujeta v skupno duhovno ubranost in čustvo. Klaura in Kaden sta občutek za žensko lepoto pretvorila v geometrijo. Tako se je v arhitekturi Jedvovce zgodila umetnost, ki jemlje dih. Lesene lamele se vitko vzpenjajo, približujejo in ločujejo kakor ločje v Labodjem jezeru, obdajajo zračen in prozoren svet tehničnih naprav znotraj svojega kroga, med katerimi naštejmo hitro dvigalo za 20 oseb, 441 stopnic in tobogan, ki se kačje ovija od vrha do dna in je zgoraj namenjen za zabavo, spodaj za izhod v sili. Kar še bolj prese- neča na tem čudu, ko ga gledaš od spodaj, je migotanje stotin človečkov med visokimi poganjki nosilnega lesa.

Izletnik se torej pripelje na nekaj manj kot 1000 metrov nadmorske višine. Vrbsko jezero na severu je nekaj več kot 500 metrov globoko pod njim, Hodiško jezero na jugovzhodu pa še dobrih 50 metrov niže. Za temi številkami se skrivajo vrtoglava višina in sijajni krožni

pogledi po Koroški od Celovca, Podjune, Karavank in Grintovcev, Roža, Gur, Ziljske doline, Osojskih Tur nazaj na Celovec.

Rož, Podjuna, Zilja, / venec treh dolin, / moja domovina, / narod moj trpin. Pesem, kaj počneš na tem novodobnem kolosu? Zakaj si priplavala tako visoko? Ali zato, ker na njem ni zapisana niti ena slovenska beseda? Morda zato, ker se s Pyramidenkogla tako lepo vidi v idilično vasico Trebinja ob Dravi, kjer je bil doma tvoj avtor Pavel Kernjak (1899–1979)? Izletnik stoji sredi mehke ugreznine med alpskimi venci, ki se vijejo z zahoda na vzhod, med severnimi stenami in kipečimi grebeni na jugu in dvigajočimi se snežniki na severu. Spremeni se v opazovalca mehko valujoče zelene Koroške, dežele, ki v sebi združuje reliefne značilnosti vseh slovenskih pokrajin. Vidi luč, ki se nataplja v svetlo modrih zrcalnih mirnih, temnih in toplih jezer sredi valujočih gozdov in dobrav; občuduje vasi, idilično razsejane kakor na velikih jaslicah. Vidi prastaro plemenito deželo, v kateri je slovenski rod doživel glorio in izginevanje. Pod nogami proučuje zemljevid Jedvovce v živo, v razmerju 1 : 1. Spomni se, da je drugo slovensko ime za Jedvovco Konj, kar ustreza površini hriba. Z malo domišljije si res lahko predstavlja konjski hrbet. O, veliko pešpoti bo lahko ubral po hribu, vse so lepo označene, še posebno uro dolga krožna pot okoli Jedvovce, zakaj Pyramidenkogel je paradni konj koroškega množičnega turizma. Ta pa okoli Vrbskega jezera deluje točno kot urca, na račun sonca, ki alpsko jezero poleti ogreje do 22 stopinj. Tu vsi zadovoljni tlačijo naravo: bogataši in reveži, tisti iz avtobusov in tisti s kolesi, individualisti z nahrbtniki in gurmani, tisti, ki spijejo na dan gajbo piva, in tisti, ki ves dan iščejo samotni kotiček v naravi; lenuhi in tisti, ki imajo v riti propeler. Vrbsko jezero, ki ga imajo Avstrijci za svoje turistično morje, je silno dolgo in ozko, v dolžino meri 16,5 kilometra, v širino pa povprečno 1,2 kilometra, kar pomeni, da je njegov breg dolg nekaj manj kakor naše morje v Istri. Jezerska bregova sta skoraj vzporedna, obrežni črti se, kakor je lepo videti z Jedvovce, približujeta z ozkimi polotočki pri Porečah (Pörschach) in Otoku (Maria Wörth). Kako da poleti na ožinah ni množičnih karambolov jadrnic in izletniških ladjic, ve samo ljubi bog. Kakšen dren! Je pa že bolje poslušati Kernjaka in jo mahiniti po gmajnici ... *Juhe, pojdam v Škufече, juhe, iz Škufеч pa v Sinčo ves ...* No, celo takemu zadržtemu mahlerjancu, kakršen je pisec teh vrstic, je ta *juhe* ravno tako ljub kakor Gustavov *dan je lep, ne boj se ...* saj je šel samo na sprehod, juhej, magari v Schiefeling, iz Schiefelinga pa v Kühnsdorf, s Pyramidenkogla pa še v Maiernigg, kar nekajkrat.

Spomin na podrti betonski razgledni stolp na Jedvovci, ki se je moral umakniti lesenemu, še višjemu, še lepšemu.